

Paul Simon: Die geistigen Wurzeln unserer Weltanschauungskrise. Stuttgart, 1933. W. Kohlhammer-Verlag. (8-r., 28 l.)

Az utóbbi évtizedekben egész sora támadt a történeti életre vonatkozó tudós értelmezéseknek, melyek különféle szempontokból kiindulva a történelem fejlődésmenetét és a jelen kornak rációját, mint bizonyos eszmevilág végeredményét iparkodtak fölfogni. Mindezek világnézeti magyarázatok voltak és alkalmasak arra, hogy szerzőiknek megnyugvást szerezzenek a legnagyobb ellentétek között is. Nem kétségtelen immár, hogy az egymástól eltérő, egymással szemben álló, sőt egymással farkasszemet néző világnézeti felfogások sokat veszítettek biztonságukból, szilárdságukból s hogy a politikai, gazdasági, művészeti életet földülő, sőt voltaképen az abszolútnak hitt tudományos életet sem kímélő válságok a világnézetek válságából erednek és táplálkoznak. Vagyis a jelenkor emberisége teljes válságban él, mégpedig annak válságában, amit világnézetnek nevezünk. Ez csak azt jelentheti, hogy a jelenkor emberének világnézete megingott, hogy a kétség rágódik rajta, tudatossága megrendült s lényeges vonásaiban erejét veszítette. Ha egyes ember jut ilyenemű lelki helyzetbe, az életviszonyainak megrendülésében mutatkozik, ha egy egész kor vagy társadalom kerül effajta válságba, az nagy eltévelyedésekben, hamis célok kitzűzésében, szociális zavarokban és más hasonló dolgokban nyilvánul.

Pedig biztos és állandó világnézet nélkül nincs harmonikus élet sem az egyénre, sem a közösségre nézve. Az embernek nemcsak kora és élete szociális szerkezetének közepette kell határozottan megállania helyét, nemcsak azt kell tudnia, hova tartozik empirikus mindennapiságában, hanem magasabb szellemi álláspontjának is kell lennie. Tudnia kell vagy legalább hinnie, hogy tudja, miért él és dolgozik, miért szenved és tűr, miért hoz áldozatokat másokért, családjáért, hazájáért, az emberiségért. Sőt minden embernek *van* is álláspontja, mely a végső dolgokhoz és elhatározásokhoz való viszonyát szabályozza és megállapítja, még akkor is, ha ez a viszony merőben negatív, vagyis ha azt vallja is, hogy állása abban, ami hivatásbeli vagy polgári létét alkotja, tehát munkája és szórakozása a legszűkebb körben kielégíti és hogy azontúl sem hitbeli eszméknek, sem transzcendentális természetű parancsoknak semmiféle befolyást sem enged a maga életére. Ez a negatív magatartás is véghatározat és döntés, tehát világnézet jellegével bír, mert voltaképen, ha dadogó és tökéletlen és nihilisztikus is, de mégis csak felelet az élet legnagyobb kérdéseire. Kép ez is az emberi életéről s a világról és nemcsak világkép, hanem egyúttal elhárító gesztusban nyilvánuló világmagyarázat is.

Mindezeknek a formáknak megrendülését látva, ha ez állapotok gyökerét keressük, történeti jelenségeket és fejleményeiket s mindenekelőtt a vezető eszméket kell felelősekké tennünk mindazért, ami eredményként áll előttünk napjainkban, — ha tudniillik azon az állásponton vagyunk, hogy egyetlen korszak sem építi a maga műveit saját anyagából, hanem mindegyik kénytelen a multnak örökségét átvenni, vagyis mindegyik korszak örökölt eszmékből alkotja meg a maga új világát.

Ezeket a jelenségeket és magyarázó gondolatokat teszi szerzőnk vizsgálat tárgyává, mikor a világnézeti válságnak, ennek a szerinte egyébként romantikus eredetű jelenségnek szellemi gyökérszálaát kutatja. Előrebocsátva a világnézeti válság fogalmának kritikáját, megállapítja, hogy a megszülető eszméknek bizonyos időtartamra van szükségük, hogy megérlelődjenek s mindig csak a következő nemzedékek valósítják meg őket, mégpedig az eszmék vándorlásának törvényei szerint mindig másként, mint ahogy az eszmék szerzői kigondolták. S a létnek tételes törvényeként megállapítja azt is, hogy minden eszme, mely konkrét megvalósulásra törekszik, legyen bár vallási, politikai vagy szociális eszme, konkrét alakjában előbb-utóbb elkorhad, üressé válik s ezzel saját bukását készíti elő.

Csak ezután kísérli meg szerzőnk magyarázatot adni a mai napokra vonatkozólag. Fölveti a kérdést, tényleg világnézeti válságban élünk-e. És ha igen, mit jelent ez? Nem állanak-e fönn ma is a kereszténység templomai s minden hitetlenség mellett nincsen-e bennük mindig számtalan ember, aki ma éppúgy imádkozza a maga Miatyáncját, mint elődei száz és sok száz évvel ezelőtt s ezzel nem vallja-e élete és halála dolgainak örök rendíthetetlenségét? Ennek ellenére a hívőt is érinti korának általános válsága. Ha a dolgok régi rendje veszedelemben forog, ez csak onnan lehet, mert a rend eszméi eltűntek az emberi tudatból. A tulajdonképeni rend eszméi mindig a hit végső alapjaival függenek össze. S ha az egyénben ezek az alapok nem roskadnak is össze, mégis csak érinti őt az emberiség összéletére vonatkozó eszmék megrendülése.

Ez ellen kell tehát küzdeni a hit erejének szolgálatával.

A mai kor válságában fölhívja a figyelmet a III. és IV. század hasonló kulturális és világnézeti válságának történetére. Akit ezek a dolgok legmélyebben érintettek, az Szent Agoston volt. Mikor a gyógyszer megjelölését kívánták tőle s azt, hogy mondja meg, vajjon szükséges és elháríthatatlan-e a birodalom bukása, a kereszténység végső és vezető eszméinek világára utalt. Róma nem fog elpusztulni és a rómaiak nem fognak megbukni, ha világosan látni fogják, hol rejlenek a kereszténységben az igazi erő forrásai, — ez volt a felelete.

Ez legyen szerzőnk szerint a felelet a mai világnézeti válságban is.

Paul Simon fejtegetéseinek mélysége és jelentősége tagadhatatlan, mert valóban az egyetlen szilárd pontot jelöli meg a mának viharaiiban. A rendületlen keresztény világnézetnek, mint pedagógiai alapnak, apológiája ez, ami különösen érdekes és bátor állásfoglalás a mai kaotikus német eszmevilágban. A gondolkodó és tájékozódást kereső pedagógus nagy érdeklődéssel olvashatja P. Simon könyvét.

Ismertetésünk befejezéséül, mellékesen megjegyezve, csak azt a németesen túlzott önérzetes kijelentését kifogásoljuk, mely szerint a *Weltanschauung* annyira csak német fogalom, hogy a francia és angol nyelv ki se tudja fejezni (vajjon világnézet híján élék-e életüket pl. az angolok?), hogy e szót idegen nyelvre egyáltalán le sem lehet fordítani. Ez bizony alapos tévedés a német

tudós részéről. Legalább is miránk, magyarokra nézve, mert a magyar *világ-nézet* szó, ha látszólag a német kifejezés fordítása is, egészen világosan és határozottan, sőt eredetien és magyarosan fejezi ki azt a nevezetes pedagógiai fogalmat, mely minden lehető nevelésnek alapjául szolgál s melyet szerzőnk kizárólag a német szellemi világ számára akar lefoglalni. Benn is van szótárainkban. Ezt azonban szerzőnk nem tudja, bár tudhatná, ha az állítólagosan föltétlen német alaposság benne is megvolna s ha ilyen nagyhangú kijelentés megtétele előtt lelkiismeretes informálódással minden állításának biztos alapját megszerezné.

Gyulai Agost.

Új magyar könyvek és füzetek.

Didaktika. Fináczy Ernő egyetemi előadásai. Kéziratából sajtó alá rendezték tanítványai: Balassa Brunó, Nagy J. Béla, Prohászka Lajos. Bp. 1935. A Studium kiadása. Sylvester-nyomda. (N. 8-r., IV + 168 l.) Ára 5 P 50 fill.

Bognár Cecil: Az iskolás gyermek. (Szülők Könyvtára. Szerkeszti: Imre Sándor. 15—16. szám.) Bp. 1935. A Studium kiadása. (K. 8-r., 72 l.) Ára 1 P.

Loeczka Alajos: Iskola és élet. A nevelés új útjain. Bp., 1935. Nyomatott Fischer Lajos könyvnyomdájában, Sárospatakon. (N. 8-r., 160 l.)

Dr. Olay Ferenc: Mit tanítanak a románok! Válasz Kiriljescu Constantinnak. Bp. 1935. Kiadja a Magyar Nemzeti Szövetség. (N. 8-r., 48 l.)

Pogor Ödön: Az enyéim. Bp., 1934. A Szent István-Társulat kiadása. (8-r., 256 l.) Ára 2 P 80 fill.

Harkai Schiller Pál: Pszichológia és emberismeret. Bevezetés a pszichológiába és pszichotechnikába. (Bp. 1934.) Pantheon. (N. 8-r., 148 l.) Ára 4 pengő 80 fillér.

Dr. Vincze Frigyes: A középfokú kereskedelmi szakoktatásügy hazánkban és a külföldön a 19. század ötvenes éveitől napjainkig. Bp., 1935. A Studium kiadása. Sylvester nyomda. (N. 8-r., 272 l.) Ára 12 P.

Willmann Ottó: Didaktika. A műveltség, művelődés és oktatás elmélete. II. kötet. A negyedik kiadás után fordította dr. Schütz József. (Pedagógiai Könyvtár. Szerkeszti: Kornis Gyula. V.) Bp., 1935. Kiadja a Kath. Középfokú Tanáregyesület. (N. 8-r., 480 l.) Ára 10 P.

VEGYES.

Neveléslektani tanfolyam. A Magyar Psychologiai Társaság a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából neveléslektani továbbképző-tanfolyamot rendezett a közép- és felső kereskedelmi iskolai, valamint tanítóképző-intézeti tanárok számára. A tanfolyam 1934 október 8-tól november 3-ig tartott, heti 9 (délutáni) órában, minden hét végén egy-egy bemutató: